

Nedan. Ingvar Kamprad och varuhuschefen Hans Ax tar i hand efter en lyckad invigning av Ikea Kungens Kurva.

Kamprads

DJÄRVA

TEXT STELLAN BJÖRK
BILD INTER IKEA

SATSNING GICK HEM

IKEA KUNGENS KURVA Byggandet av möbelvaruhuset i Kungens Kurva i mitten av 1960-talet var en jätteinvestering för Ikea och innebar ett stort risktagande. Men med facit i hand kan konstateras att det blev bingo.

Den 18 juni 1965 öppnade Ikeas gigantiska möbelvaruhus i *Kungens Kurva* söder om Stockholm. Det var redan då världens största möbelaffär och har alltsedan starten varit företagets flaggskepp. Investeringen blev 17 miljoner kronor, en jättesatsning för ett företag som då omsatte 75 miljoner kronor. Ett stort risktagande - hade det inte lyckats hade det kunnat få förödande konsekvenser. Men det blev en fullträff. Det stora varuhuset vid motorvägen söder om huvudstaden, då 31 000 kvadratmeter stort - i dag 55 000, blev Ikeas verkliga genombrott på marknaden. Ikealedningen hade bud-

geterat en första årsomsättning på 35 miljoner kronor för det nya varuhuset, vilket man egentligen tyckte var väl optimistiskt, men resultatet blev nästan det dubbla. Företagets omsättning tog ett jätteskutt uppåt och nådde 1966 runt 150 miljoner, tjugofaldigad på tio år. Marknadsandelen i Sverige blev detta året runt tio procent (i dag är den uppåt 30 procent).

"Kurvan" som varuhuset kallas internt blev en formidabel vinstmaskin. Man uppger inga resultatsiffror, men det sägs att andra handlare skulle bli gröna av avund om de fick veta. Kungens Kurva omsätter i dag cirka 1,7 miljarder kronor och sysselsätter nära tusen personer. >

NYTÄNKANDE

Viktiga delar av konceptet grundlades här, såsom "potatisåkerstrategin", det vill säga lokalisering utanför staden på en stor och relativt sett billig tomt med stora parkeringsmöjligheter, omfattande inslag av självbetjäning, en stor restaurang med mycket småländsk husmanskost på menyn, inklusive de klassiska köttbullarna (Kamprads tanke var att ingen storhandlar med tom mage), lekrum för barnen med ett färgglatt hav av plastbollar att hoppa i, med mera. Man kan säga att dagens Ikea i mångt och mycket formades här. Efter starten av "Kurvan" har det mest skett marginella förändringar.

Även arkitektoniskt är Kungens Kurva resultatet av ett nytänkande - en rund byggnad med inspiration från Guggenheimmuseet i New York. Bidragande till den stora succén var givetvis att varuhuset förlades mitt i miljonprogrammet - under en kort tid byggdes det 100 000 lägenheter i förortsområdena runt Kungens Kurva. Den ökande bilismen bidrog självklart till framgången (Ikea sålde takräcken till självkostnadspris).

Det stora varuhuset blev ett populärt utflyktsmål, det lär vara få stockholmare som inte besökt Kungens Kurva någon gång. Filmen "Jönssonligan dyker upp igen" från 1986 kom att ge litet extra PR. Ligan under ledning av geniet Charles-Ingvar "Sickan" Jönsson (Gösta Ekman) försöker sig på ett rån på Ikeavaruhuset, med blandat resultat. År 2010 blev det för övrigt allvar, då rånades varuhuset på riktigt.

GRUND TILL EXPANSION

Kungens Kurva var Ikeas tredje varuhus, efter Älmhult 1958 och Oslo 1963. Det blev tre till under 1960-talet - Sundsvall, Malmö och Köpenhamn.

Det nya varuhuset invigdes dagen före öppnandet med pompa och ståt, arméns musikkår spelade, tusen ballonger med vidhängande presentkort steg i höjden, och 350 inbjudna gäster smorde kråset med bland annat enrisrökt fårfiol och småländsk ostkaka. Kändisar som Margaretha Krook och Marianne Bernadotte deltog som värdinnor. Men öppningen dagen därpå blev kaotisk. Kundanstormningen var enorm, och bemanningen räckte inte på långa vägar. Köerna till kassorna blev längre och längre, och varuutlämningen nästan kollapsade, kunderna började knota. Organisationen gick på knäna, och all förstärkning som kunde mobiliserades körde upp från Älmhult natten efter invigningen. Man arbetade hela midsommarhelgen för att få någon ordning på lagret.

Med Kungens Kurva hade Ikea lagt grunden för företagets smått fantastiska expansion. 1960-talet blev som nämnt expansivt, men 1970-talet ännu mer så, tack vare att man till slut bestämt sig för en internationalisering och inlett erövringen av Europa. Omsättningen ökade från ca 300 miljoner kronor 1969/70 till 2,6 miljarder 1979. Under samma period ökade antalet anställda från några hundra till runt 4 000 och antalet varuhus från sex till cirka 30.

Och på den vägen är det. Räkenskapsåret 2012/13 sålde Ikea för nästan 250 miljarder; företaget hade vid periodens slut över 300 egna varuhus

Ovan. Det runda varuhuset byggdes med inspiration från Guggenheimmuseet i New York.

Höger. Efter branden 1970 utlyste man "brandrea" vilket lockade 8 000 människor att köa till varuhuset.

och runt 135 000 medarbetare. Det hade nog inte ens optimisten Ingvar Kamprad kunnat föreställa sig när Kungens Kurva öppnade för nästan femtio år sedan.

BRAND LEDDE TILL FÖRNYELSE

Men projekt Kungens Kurva höll på att sluta med förskräckelse. Den 5 september 1970 utbröt en brand på taket. En reklambaneroll hade slitits loss och lindat sig kring den stora neonskylten. Kamprad själv fick beskedet om branden genom ett telefonsamtal en söndagsmorgon till Medelhavsön Sardinien där paret Kamprad befann sig på en veckas semester. Han fick ta första bästa plan hem till Sverige.

Branden blev ändå inte så förödande som man först befarade. Skadorna blev betydande, men inte katastrofala. Det blev efter en tid brand-rea, och 8 000 personer köade, somliga väntade hela natten. En kundfamilj ordnade kräftska i sin Volvo Duett, och både Ingvar Kamprad och varuhuschefen Hans Ax lär ha blivit inbjudna.

Branden i Kungens Kurva var givetvis en prövning; det stora varuhuset svarade vid den här tidpunkten för en stor del av Ikeas omsättning. Men Hans Ax, numera pensionerad, säger att branden också blev startskottet för en förnyelse.

- Vi fick möjligheter att rätta till brister som framkom under femårsperioden från starten av varuhuset.

Bland annat infördes omfattande självbetjäning även för större och tyngre artiklar, kunderna släpptes helt enkelt in på lagret. Sensationellt då, när självbetjäning över huvud taget var ganska nytt.

Trygg-Hansa betalade 23 miljoner i ersättning vilket blev ett bra tillskott även till täckande av inkomstbortfallet. I mars 1971 öppnade ett ombyggt och renoverat varuhus med ett ytterligare finlipat koncept. Motgång hade vänts till framgång, i känd Kampradstil.

Kungens Kurvahuuset är nu mer än någonsin en magnet, och sönerna Kamprads Ikano bygger ett stort köpcentrum intill möbelvaruhuset. Ikeahuuset ska bli ett så kallat ankare och dra kunder även till köpcentret, och köpcentret ska dra besökare till Ikea. Familjen Kamprad har anledning att gnugga händerna. •

Stellan Björk har skrivit boken "IKEA på väg mot framtiden" tillsammans med Lennart Dahlgren, i många år nära medarbetare till Ingvar Kamprad. Boken utkom hösten 2013.

